

Adatok a Balaton-felvidék nagylepkéfaunájához

SZÉCSÉNYI LAJOS

Az alábbiakban összefoglalóan beszámolok „A Bakony természeti képe” program keretében – 1976 júniusától 1978 október végéig terjedő időszakban – végzett gyűjtőmunkám eredményeiről.

A szisztéma kialakításánál fő célom az volt, hogy elsősorban a Balaton-felvidék egy meghatározott területét kutassam át, lehetőleg összességében egy teljes gyűjtési szezont magában foglalva, hogy később a konkrét eredményekre támaszkodva kiegészítő és összehasonlító munkát végezhessek a Balaton-felvidék más területein is. A súlyponti gyűjtőhelyek Alsóörs, Lovas és környékük, valamint a községek és a Balaton-part által határolt területek voltak. Alkalmilag Palóznakon, Felsőörsön, Csopakon és Balatonfüreden végeztem nappali gyűjtéseket.

Ezek a helyek és környékük, egymáshoz való közelségük-nél fogva is nagyon hasonlóak, geomorfológiailag és a növénytakaró szempontjából egyaránt. Lényegében mindegyik község egy-egy, megközelítően ÉNy–DK irányú völgy bejáratánál fekszik. A völgyek fölé emelkedő magaslatoktól DK-i irányban 0,5–1,5 km hosszúságú lejtő fut a Balaton-partig.

A gyűjtőhelyek környékének jellemző növénytakaró-típusai: – molyhos-tölgyes karsztbokorerdők a hegyoldalakon, – meleg sztyepprétek hegyoldalokon és lejtőkön, – nedves, hűvös, áradásos nyáras-füzes patak völgyek, láprétek, – hegytetőkön sziklagyepes területek, foltszerűen fenyővel, – Balaton-parti nádasok, – kultúrnövényzet a lakott helyek környékén.

A kutatómunka elindulásánál fontosnak tartottam különválasztani az éjszakai és nappali gyűjtéseket, mivel más-más módszert igényelnek. Ezért, az elmúlt viszonylag rövid időszakban, az egy csoporton belüli teljesebb eredmény elérése céljából, főként éjszakai gyűjtéseket végeztem: 1976-ban: 6 alkalommal Alsóörsön, 1 alkalommal Lovason, 1977-ben: 10 alkalommal Alsóörsön, 4 alkalommal Lovason, 1978-ban: 12 alkalommal Alsóörsön, 2 alkalommal Lovason Maxim-lámpával, Hg-égővel, csalétkézzel, 1977 október elejétől november közepéig Lovason, 1978 március elejétől október végéig Lovason Hg-égővel felszerelt fénycsapdával.

Összegezve az általam és a fénycsapda által fogott éjjeli nagylepkéanyagot, az összeállított fajlista alapján csoportonként az alábbi eredmény mutatkozott:

Geometridae	42 faj
Noctuidae	167 faj
Lymantriidae	4 faj
Arctiidae	13 faj
Notodontidae	15 faj
Sphingidae	12 faj
Thiatiridae	3 faj
Drepanidae	2 faj
Attacidae	2 faj
Lasiocampidae	10 faj
Endromidae	1 faj
Összesen	271 faj

Felsorolom néhány érdekesebb faj előfordulását a gyűjtési időpont és lelőhely megjelölésével:

<i>Costaconvexa polygrammata</i> Bkh.	V. 11.	Lovas fénycs.
<i>Narraga fasciolaria</i> Hufn.	VIII. 3.	Lovas fénycs.
<i>Larentia clavaria</i> Haw.	X. 18.	Lovas fénycs.
<i>Artiora evonymaria</i> D. et Schiff.	IX. 28.	Lovas fénycs.
<i>Crocallis tusciaria</i> Bkh.	X. 12.	Lovas fénycs.
<i>Calpe thalictri</i> Bkh.	VII. 2.	Alsóörs
<i>Eutelia adulatrix</i> Hbn.	VI. 28. VII. 6.	Alsóörs Lovas fénycs.
<i>Eucarta virgo</i> Tr.	VI. 29.	Lovas fénycs.
<i>Photedes pygmina</i> Haw.	VII. 1. IX. 4–30.	Alsóörs Lovas fénycs.
<i>Cosmia diffinis</i> L.	VII. 1.	Lovas fénycs.
<i>Archamara neurica</i> Hbn.	VIII. 3. VII. 1.	Lovas Alsóörs
<i>Sedina büttneri</i> Hering.	X. 9–30.	Lovas fénycs.
<i>Aegle koekenitziana</i> Hbn.	VII. 1.	Alsóörs
<i>Valeria oleagina</i> D. e. Schiff.	III. 30.	Lovas fénycs.
<i>Lamprosticta culta</i> D. et. schiff.	VII. 1.	Alsóörs
<i>Mamestra splendens</i> Hbn.	VII. 6.	Lovas fénycs.
<i>Perigrapha i-cinctum</i> D. et. Schiff.	III. 24, 28.	Lovas fénycs.
<i>Chersotis multangula</i> D. et Schiff.	VII. 27.	Lovas fénycs.
<i>Opigena polygona</i> D. et Schiff.	X. 5.	Lovas fénycs.
<i>Mesogona oxalina</i> Hbn.	X. 5.	Lovas fénycs.
<i>Ocnogyna parasita</i> Hbn.	III. 14–16.	Lovas fénycs.
<i>Ptilophora plumigera</i> Esp.	XI. 15.	Lovas
<i>Eriogaster rimicola</i> Hbn.	X. 5, 12, 13, 14, 18, 26.	Lovas fénycs.
<i>Endromis versicolora</i> L.	III. 30.	Lovas fénycs.

Tapasztalataim szerint – bár a teljesség igénye nélkül, egyrészt az eltelt két és fél év viszonylagos rövidege miatt, másrészt döntően fényre reagáló állatok begyűjtéséről volt szó – néhány általános vonatkozású észrevételt érdemes tenni. Kü-

lönös tekintettel a gyűjtési eredményt erősen befolyásoló kultúrhatásokra, amelyek már e viszonylag kis területen belül is jól megfigyelhetőek, és térben különválaszthatók:

1. A 100–150 m széles Balaton-parti sávban lepkét sokszor egyáltalán nem vagy csak elvétve sikerült gyűjtenem – elsősorban a rendszeresen végzett vegyszeres rovarirtásnak köszönhetően.

2. A parti sávig terjedő – részben betelepített vagy megművelt részben parlag vagy nem művelt sztyepprétmareadványokon a fajszám, az összesen begyűjtött állatok alig 1/3-át érte el.

3. A völgyek bejáratái, a völgyek és a környező hegyoldalak, magaslatok, ahol a kultúrhatások csak kismértékben érvényesülhetnek, – kevés lakott hely, szigetszerű kertművelés –

fajok tekintetében az össz. anyag 2/3-át gyűjtöttem be. Sok faj vonatkozásában itt az egyedszám emelkedése is megfigyelhető.

Mindezek a jelenségek markánsan mutatják a kultúrhatásoknak kitett területeken a fauna elszegényesedését. Természetesen az eddigi eredmények csak részben körvonalazzák a jelenlegi helyzetet. További gyűjtések és kutatások sorára van szükség ahhoz, hogy teljesebb és karakteresebb képet kaphassunk a Balaton-felvidék, ill. területrészeinek faunájáról, nemcsak éjjeli, hanem nappali lepkék vonatkozásában is.

Végezetül, de nem utolsósorban ezúton is szeretném megköszönni DR. TÓTH SÁNDOR-nak, hogy munkám eredményességét elősegítette és jelenleg is támogatja.

1976–1977–1978-ban Lovason és
Alsóörsön gyűjtött macrolepidoptera-
fajok listája

[Gyűjtőhelyjelölés: Lovas (L), Alsóörs (A).]

GEOMETRIDAE

Rhodostrophia vibicaria Clerck (A)
Cyclophora annulata Schulze (A, L)
    linearia Hbn. (L)
Larentia clavaria Haw. (L)
Calothyranis amata (A, L)
Anaitis plagiata L. (L)
Cidaria fulvata Forst. (L)
    ocellata L. (L)
Xanthorhoe spadicearia Den. et Schiff. (L)
Pareulype berberata Den. et Schiff. (A)
Costaconvexa polygrammata Bkh. (L)
Horisme corticata Tr. (A)
Epirrhoe alternata Müll. (A, L)
    rivata Hbn. (L)
Melanthia procellata Schiff. (A, L)
Pelurga comitata L. (A, L)
Abraxas grossulariatus L. (A, L)
Lomaspilis marginata L. (L)
Ligdia adustata F. (L)
Hemistola chrysoptaria Esp. (A)
Pseudopanthera macularia L. (L)
Ennomos erosaria Schiff. (A, L)
Selenia lunaria Den. et Schiff. (L)
    tetralunaria Hufn. (L)
Apeira syringaria L. (L)
Artiora evonymaria Den. et Schiff. (L)
Colotois pennaria L. (L)
Crocallis tusciaria Bkh. (L)
Angerona prunaria L. (A)
Ourapteryx sambucaria L. (A)
Opisthograptis luteolata L. (A)
Chiasmia chlastrata L. (A, L)
    glarearia Brahm. (A, L)
Narraga fasciolaria Hufn. (L)
Agriopsis aurantiaria Hbn. (L)
Apocheima hispidaria Den. et Schiff. (L)
Lycia hirtaria Cl. (L)
Biston stratarius Hufn. (L)
    betularius L. (L)
Ascotis selenaria Den. et Schiff. (A)
Ematurga atomaria L. (A, L)
Aspilates gilvarius Den. et Schiff. (A, L)

NOCTUIDAE

Hypena rostralis L. (L)
    proboscidalis L. (A)
Zanclognatha tarsicrinalis S Cnoch. (L)
Rivula sericealis Scop. (L)
Ectypa glyphica L. (A)
    triquetra F. (A)
Callistege mi Clerck (A)
Lygephila cracca F. (L)
Minucia lunaris Den. et Schiff. (A)
Aedia funesta Esp. (A)
Ephesia paranympa L. (A)
Catocala nupta L. (A)
Scoliopteryx libatrix L. (A, L)
Calpe thalictri Bkh. (A)
Plusia chrysis L. (A, L)
Macdounoghia confusa Steph. (A, L)
Chrysaspida festucae L. (L)
Autographa gamma L. (A, L)
Abrostola triplasia L. (A, L)
    trigemina Wernb. (A, L)
Colosacia corily L. (L)
Episema caeruleocephala L. (L)
Eutelia adulatrix Hbn. (A, L)
Tarache luctuosa Esp. (A, L)
    lucida Hufn. (A, L)
Emmelia trabealis Esp. (L)
Eustrotia candidula Den. et Schiff. (L)
    olivana Den. et Schiff. (A, L)
Jaspida deceptoraria Scop. (A, L)
    pygarga Hufn. (L)
Farias chlorana L. (L)
Axylia putris L. (A, L)
Heliiothis viriplaca Hufn. (L)
Pyrrhia umbra Hufn. (L)
Amphipyrapyramidea L. (L)
    livida Den. et Schiff. (L)
    tragopoginis Clerck. (L)
Rusina ferruginea Esp. (L)
Talpophila matura Hufn. (L)
Trachea atriplicis L. (A, L)
Euplexia lucipara L. (A, L)
Trigonophora meticulosa L. (A, L)
Eucarta amethystina Hbn. (L)
Eucarta virgo Tr. (A, L)

- Zenobia retusa L. (L)
subtusa Den. et Schiff. (L)
- Cosmia diffinis L. (L)
trapesina L. (L)
pyralina Den. et Schiff. (A, L)
- Auchmis comma Den. et Schiff. (L)
- Actinotia polyodon Clerck. (A, L)
hyperici Den. et Schiff. (L)
- Apamea monoglypha Hufn. (L)
lithoxylea Den. et Schiff. (L)
- Oligia strigilis L. (A, L)
versicolor Bkh. (A, L)
- Photodes pygmina Haw. (L)
- Luperina ypsilon Den. et Schiff. (A, L)
testacea Den. et Schiff. (A, L)
- Amphipoea oculea L. (L)
- Hydracea micacea Esp. (L)
- Gortyna flavago Den. et Schiff. (A, L)
- Calamia tridens Hufn. (A)
- Nonagra typhae Thngb. (L)
- Archanaura neurica Hbn. (A)
- Sedina büttneri Hering (L)
- Hoplodrina alsines Brahm. (A, L)
respersa Den. et Schiff. (L)
ambigua Den. et Schiff. (A, L)
- Caradrina morpheus Hufn. (A, L)
- Paradrina clavipalpis Scop. (L)
- Athetis gluteosa Tr. (L)
lepigone Möschl. (L)
- Aegle koekeritziana Hbn. (A)
- Simyra albovenosa Goeze. (A, L)
- Apatele auricoma Den. et Schiff. (A, L)
euphorbiae Den. et Schiff. (A, L)
- Craniophora ligustri Den. et Schiff. (A, L)
- Cucullia absinthii L. (A)
fraudatrix Ev. (L)
umbratica L. (A, L)
thapsiphaga Tr. (L)
scrophulariae Den. et Schiff. (L)
verbasci L. (L)
- Calophasia lunula Hufn. (L)
casta Bkh. (L)
- Brachionycha sphinx Dofm. (L)
- Derthisa trimacula Schiff. (L)
- Aporophyla lutulenta Den. et Schiff. (L)
- Litophane ornitopus Hufn. (L)
- Allophyes oxyacanthae L. (L)
- Valeria oleagina F. (L)
- Blepharita satura Den. et Schiff. (L)
- Lamprosticta culta Den. et Schiff. (A)
- Ammoconia caecimacula Den. et Schiff. (L)
- Eupsilia transversa Hufn. (A, L)
- Conistra erythrocephala F. (A, L)
rubiginosa Scop. (A, L)
vaccinii L. (A, L)
ligula Esp. (L)
rubiginea Den. et Schiff. (A, L)
- Agrochola circumcellaris Hufn. (A, L)
lota Clerck. (A, L)
macilenta Hbn. (A, L)
helvola L. (L)
litura L. (A, L)
lychnidis Den. et Schiff. (A, L)
- Cirrhia aurago Den. et Schiff. (A, L)
fulvago Clerck. (A, L)
lutea Ström. (A, L)
- Scotogramma trifolii Hufn. (A, L)
- Polia bombycina Hufn. (L)
- Mamestra brassicae L. (A, L)
splendens Hbn. (L)
oleracea L. (A, L)
- w-latinum Hufn. (A, L)
dysodea Den. et Schiff. (L)
suasa Den. et Schiff. (L)
- Hadena luteago Den. et Schiff. (A, L)
bicruris Hufn. (A, L)
- Harmodia lepada Esp. (L)
- Tholera decimalis Poda. (A, L)
- Panolis flammea Den. et Schiff. (L)
- Xylomiges conspicillaris L. (A, L)
- Orthosia miniosa Den. et Schiff. (A, L)
gracilis Den. et Schiff. (A, L)
stabilis Den. et Schiff. (A, L)
munda Den. et Schiff. (A, L)
incerta Hufn. (A, L)
gothica L. (A, L)
cruda Den. et Schiff. (A, L)
- Perigrapha i-cinctum Den. et Schiff. (L)
- Mythimna turca L. (A, L)
ferrago L. (A, L)
albipuncta Den. et Schiff. (A, L)
conigera L. (L)
pudorina Den. et Schiff. (A, L)
straminea Tr. (A, L)
pallens L. (A, L)
- Leucania l-album L. (A, L)
obsoleta Hbn. (A, L)
- Meliana flammea Curt. (L)
- Euxoa obelisca Den. et Schiff. (A, L)
segnilis Guen. (L)
- Scotia cinerea Den. et Schiff. (L)
segetum Schiff. (A, L)
ipilon Hufn. (A, L)
exclamationis L. (A, L)
clavis Hufn. (L)
- Ochroleura plecta Den. et Schiff. (A, L)
- Eugnorisma depuncta L. (L)
- Chersotis multangula Den. et Schiff. (L)
- Noctua pronuba L. (A, L)
orbona Hufn. (A, L)
comes Tr. (L)
fimbriata Schoeb. (L)
janthina Den. et Schiff. (L)
- Opigena polygona Den. et Schiff. (L)
- Diarsia brunnea Den. et Schiff. (L)
rubi View. (A, L)
- Xestia c-nigrum L. (A, L)
triangulum Hufn. (A, L)
xanthographa Den. et Schiff. (L)
baja Den. et Schiff. (A, L)
- Cerastis rubricosa Den. et Schiff. (L)
- Mesogona acetosellae Den. et Schiff. (L)
oxalina Hbn. (L)

LYMANTRIIDAE

- Dasychira pudibunda L. (L)
Lymantria dispar L. (A, L)
Leucoma salicis L. (A, L)
Ocneria rubea F. (L)

ARCTIIDAE

- Mitochrista miniata Forst. (L)
Eilema complana L. (A, L)
Ocnogyna parasita Hbn. (L)
Chelis maculosa Germ. (L)
Phragmatobia fuliginosa L. (A, L)
Eucharia casta Esp. (L)
Spilosoma lubricipeda L. (A, L)
menthastri Esp. (L)
Arctinia caesarea Goeze. (L)
Hyphantria cunea Drury. (A, L)
Diacrisia sannio L. (A, L)

Arctia caja L. (A, L)
Callimorpha quadripunctaria L. (A, L)

NOTODONTIDAE

Exaereta ulmi Den. et Schiff. (L)
Drymonia querna F. (A, L)
    dodonea Den. et Schiff. (A, L)
Pheosia tremula Clerck. (A, L)
Notodonta ziczac L. (A, L)
Spatalia argentina Den. et Schiff. (A, L)
Stauropus fagi L. (A, L)
Harpya hermelina Goeze. (L)
Lophopterix cucullina Den. et Schiff. (A, L)
Pterostoma palpinum L. (A, L)
Ptilophora plumigera Esp. (L)
Phalera bucephaloides O. (A)
Clostera anastomosis L. (L)
    curtula L. (L)
    anachoreta F. (L)

SPHINGIDAE

Deilephila elpenor L. (A, L)
    porcellus L. (A, L)
Celerio euphorbiae L. (A, L)
Macroglossum stellatarum L. (A)
Proserpinus proserpina L. (L)
Lacthoe populi L. (A, L)
Smerinthus ocellata L. (A, L)
Dilina tiliiae L. (A, L)
Marumba quercus Den. et Schiff. (A)

Hyloicus pinastri L. (A, L)
Sphinx ligustri L. (A, L)
Herse convolvuli L. (A, L)

THYATIRIDAE

Habrosyne pyritoides Hufn. (A, L)
Thyatira batis L. (A, L)
Achlya diluta F. (L)

DREPANIDAE

Platypteryx cultraria F. (A, L)
Drepana glaucata Scop. (A, L)

ATTACIDAE

Eudia pavonia L. (L)
Saturnia pyri Den. et Schiff. (L)

LASIOCAMPIDAE

Poecilocampa populi L. (L)
Trichiura crataegi L. (A, L)
Eriogaster rimicola Hbn. (L)
Malacosoma neustrium L. (A, L)
    castrense L. (L)
Pachygastris trifolii Esp. (A, L)
Macrothylacia rubi L. (A, L)
Dendrolimus pini L. (L)
Epicnaptera tremulifolia L. (A, L)
Gastropacha quercifolia L. (A, L)

ENDROMIDAE

Endromis versicolora L. (L)

ANGABEN ZUR GROSSFALTER-FAUNA DES BALATON-OBERLANDES

Verfasser gibt in dieser Arbeit die Ergebnisse seiner Sammelarbeit, die im Rahmen des Programmes „Das Naturbild des Bakony-Gebirges“ vom Juni 1976 bis Oktober 1978 durchgeführt wurden, bekannt. Die Hauptforschungsgebiete waren am Balaton-Oberland die Umgebung der Ortschaften Alsóörs und Lovas bzw. die von diesen und vom Balaton begrenzte Umgebung. Beide Ortschaften liegen am Eingang je eines Tales mit annähernd NW-Sölicher Richtung, von den sich über diese ziehenden Erhöhungen läuft in Sölicher Richtung bis zum Balatonufer ein 0,5–1,5 km langer Abhang. In diesen Biotopen befinden sich folgende charakteristischen Pflanzendeckentypen:

- an den Berghängen Karstbuschwald mit *Quercus pubescens*
- warme Steppenwiesen an den Bergseiten und Hängen
- feuchte, kühle Überschwemmungsbachtäler mit Pappeln und Weiden, Moorwiesen
- an den Bergkuppeln Felsenrasen, fleckenweise mit Tannen
- Röhricht am Balatonufer

– Kulturvegetation in der Umgebung der bewohnten Gegenden

Zum Zwecke der vollkommeneren Ergebnisse binnen einer Gruppe führte Verfasser auch nächtliche Einsammlungen womöglich eine ganze Einsammelsaison enthaltend durch. Als Geräte wurden eine Maximlampe, Köder und Hg-Lampe benutzt, später wurde in Lovas von Anfang Oktober bis Mitte November 1977 und von Anfang März bis Ende Oktober 1978 eine mit Hg-Lampe funktionierende Lichtfalle betätigt. Das Ergebnis seiner bisherigen Einsammlungen sind 271 Arten. Auch seine Erfahrungen bestätigen, dass die Kulturgrenzen die Ergebnisse des Einsammelns stark beeinflussen. Das zeigt sich besonders in der 100–150 m breiten Balatonufer-Zone in erster Linie als Folge der regelmässigen chemikalischen Insektenvertilgung.

A szerző címe (Anschrift des Verfassers):

SZÉCSÉNYI Lajos
H-1014 Budapest
Fortuna u. 9.